

חיוב ת"ת לבן בן בנו

יביא דעת הש"ך דיש חיוב גם ללמד את נינו, ודעת הפוסקים דאינו מחוייב אלא אם הוא חכם המחוייב ללמד אחרים בלאו הכי / ימציא מקור לדעת הש"ך מפרש"י בפרשתנו דפליג על התרגום יונתן בפירוש "בני מכיר גו' יולדו על ברכי יוסף" / יוסף מילי דהלכתא דמצינו למילף מפירוש התרגום יונתן – לענין סנדק א' לשני בנים, ולענין טומאת ידיים אחר השינה בתינוק

בכל זה – הל' ת"ת לאדמו"ר הזקן שם ס"ח-ט. ושם נסמן ונתבאר) דמחוייב ללמוד עמו רק היכא ד"חכם" הוא ומחוייב ללמוד עם תלמידים בכלל, דאז חובה עליו להקדים יוצאי יריכו לתלמידים אחרים, משא"כ אילו יש בעיר גדולים בחכמה ממנו שאז אינו מחוייב ללמוד עם תלמידים (בכלל), אזי אין חיוב על אדם ללמוד עם נינו.

[וכבר העירו על דברי הש"ך הנ"ל (המקנה קידושין בסוגיין. "קובץ" וטורי אבן לרמב"ם שם) דבכס"מ שם שממנו לקח מקורו איתא רק "ובן בן בנו נ"ל פשוט דקודם לבן חבירו", ולא קאי בחיוב לשכור לו מלמד.

פירוש, דכמבואר בכס"מ שם יש בדברי הרמב"ם שני הבדלים בין בנו לבן חבירו, אחד

א

יקדים דברי הפוסקים, דלדעת הש"ך הוי חיוב ולדינא נפסק דאינו חיוב

איתא בקידושין (ל, א) דמדכתיב (ואתחנן ד, ט) "והודעתם לבניך ולבני בניך" ילפינן דחייב אדם ללמוד תורה לא רק עם בנו אלא אף עם בן בנו. וכן נזכר לדינא ברמב"ם (הל' ת"ת פ"א ה"ב) ובטושו"ע (יו"ד סרמ"ה ס"ג. הל' ת"ת לאדמו"ר הזקן פ"א ס"ח). והנה, עדיין יש לדון גבי בן בנו (נין) אם מחוייב ללמדו.

ובש"ך (יו"ד ר"ס רמה) כתב בשם הכסף משנה (ריש הל' ת"ת) "ואפשר דגם לבן בנו חייב להשכיר לו מלמד והוא הדין לבן בן בנו".

אבל לדינא מצינו שהכריעו הפוסקים (עיין

בולט הדבר שבעתיים, כי כבר מצינו פירוש כעין פירושו כאן לעיל בפ' ויצא גבי "ותאמר (רחל) גו' בא אלי' (בלהה) ותלד על ברכי", שפירש "על ברכי – כתרגומו ואנא ארבי",

עצם הדבר דבנו קודם לחיוב חכם בתלמוד לבן חבירו, ושני דבבנו מחוייב גם לשכור לו מלמד אם אינו יכול ללמדו בעצמו, אבל בן חבירו חייבוהו רק בטורח גופו ולא בהוצאת ממונו, ושוב מסיים בכס"מ בזה"ל "ואפשר דלדעת רבינו גם לבן בנו חייב לשכור לו מלמד, ובן בן בנו נ"ל פשוט דקודם לבן חבירו כו". הרי דגבי בן בן בנו לא קאי גם בהבדל השני גבי חיוב לשכור לו. ואכ"מ].

(2) ולהוסיף, דנראה לכאורה שפירוש רש"י התם הוא הוא המקור לדבריו כאן, במה שנקט לפרש כאן כהתרגום ודלא כהאב"ע. דהנה דברי רש"י כאן באים לכאורה לתרץ הלשון "יולדו על ברכי יוסף", בשעה שהלידה עצמה ודאי לא היתה על ברכיו של יוסף, אלא שאין כוונת הכתוב דנולדו על ברכיו אלא ש"גדלן בין ברכיו": אבל לזה ה' מספיק לפרש כהאב"ע דפירוש התיבה "יולדו" דהכא אינה לידה כפשוטה אלא "גודלו", ומה ראה רש"י (שאינו דרכו לחדש מה שאינו מוכרח לפי הפשט) להכריח כהתרגום שחילק הדבר לשני עניינים*, "אתילדו ורבי יוסף", היינו ד"ורבי יוסף" מתייחס ומפרש (לא התיבה "יולדו", אלא) התיבות "על ברכי יוסף", והוי כמו מקרא קצר (והפשט הוא: "ובני מכיר גו' יולדו" ולאח"ז "ויהיו על ברכי (ורבי) יוסף" – שגידלם], ולא נקט כהאב"ע**, אלא כדבריו המפורשים – "כתרגומו" [ולא הכי לא העתיק ב"דבור המתחיל" התיבה "יולדו", שהרי אינו מפרש כאן אלא התיבות "על ברכי יוסף"; וגם מובן עפ"ז שנקט בלשון "גדלן" ולא "גודלו" (שהי' מתאים לתיבת "יולדו")]. והרי הדבר מצריך להדחק דפסוק זה מקרא קצר הוא, ולמה לא יפרש דיולדו היינו גודלו***.

אלא די"ל שאחר שגבי רחל התם שנאמר "ותלד

ומכל מקום, עדיין דעת הש"ך (ועוד) דחיוב גמור הוא גם להשכיר לו. ונראה לחדש דמצינו סיוע לדעת הש"ך בדברי התרגום ורש"י בפרשתנו.

ב

יפלפל בפירוש רש"י בפרשתנו גבי "בני מכיר גו' יולדו על ברכי יוסף" דכוונתו לפרש כתרגום אונקלוס ולאפוקי מתרגום יונתן

הנה, עה"פ שבסוף פרשתנו (ג, כג) "גם בני מכיר בן מנשה יולדו על ברכי יוסף", פירש רש"י "כתרגומו, גדלן בין ברכיו". ונראה להדיא דבא לשלול בזה פירוש באופן אחר שהי' מקום רב לפרשו. ובהקדים, דלכאורה אריכות לשון רש"י כאן אינה כדרך הרגיל, שהרי דרכו בכ"מ (ראה בכל זה בספר "כללי רש"י" פרק יו"ד כלל, 5, 9 ואילך. וש"נ) היכא דמפרש "כתרגומו" שלא להוסיף עוד על תיבה זו ולהזכיר גוף פירוש התרגום, והמעייין יעיין בעצמו, ואפילו היכא דמעתיק לשון התרגום הנה (בדרך כלל) אינו מזקיק עצמו לפרש התרגום בלשון הקודש. ובאמת בעניינינו

(* וכדמוכח לפרש בדברי התרגום גבי רחל, ראה להלן בפנים ההערה.

** ובפרט שלא תרגם רש"י התיבות "על ברכי" (כפשוטו) – ראה לקמן בפנים.

*** וצ"ע בבאר יצחק לפרש"י כאן, שכתב "גם הראב"ע ז"ל הסכים לפירוש זה כי פעל ילד שבכתוב שלפניו הוא מענין גדול . . ולא מענין לידה".

**** ואין לומר דע"ז הפשט קשה לפרש ד"יולדו" היינו "גודלו", דהא אשכחן דרש"י עצמו (בפרשת במדבר – ג, א) הביא גם בפירוש הפסוק בדרך הפשט דברי חז"ל "ואלה תולדות אהרן ומשה" – ונקראו תולדות משה לפי שלמדן תורה . . שכל המלמד את בן חברו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו"; הרי ש(גם) ע"ז הפשט יכולה "לידה" להתפרש "למדן תורה" (לידה ברוחניות), ועאכ"כ בנדוד" שהוא גידלם לא רק בנוגע לתורה, שהיא פרט אחד, אלא בכל הפרטים דגידול בניו. וראה

(1) וראה הל' ת"ת לאדה"ז שם ס"ח-ט. קונטרס אחרון שם סק"א בארוכה.

כי הוספה זו (על לשון התרגום) מדגישה⁶ דרש"י מפרש לפי דרכו ושיטתו להגידול ה' "בין ברכיו" כפשוטו⁷.

ולזה נראה דאריכות לשונו כאן, בהוספת התיבות "גדלן בין ברכיו" (אחר שכבר הודיענו דיש לפרש "כתרגומו"), לא באה אלא לאפוקי מפירוש התרגום יונתן ד"כד אתילידו גזירינון יוסף", (וכפירוש ה' בפירוש יונתן על אתר, ועד"ז פירש במדרש שכל טוב על אתר⁸) שהברית מילה דבני מכיר היתה על ברכי יוסף, שהוא ה' הסנדק שלהם. ופירוש זה צריך לשלילה גם בפירוש רש"י המפרש המקראות

ואינו מובן אמאי הוצרך רש"י הכא לפרש דברי התרגום בלשון הקודש – "גדלן כו". ועוד, דאם אכן צריך פירוש התרגום לביאור בלשון הקודש – הוה לי' לרש"י לפרשו לעיל בפ' ויצא⁹. וגם צ"ע מה שהצריך עצמו בנוסף לפירוש התרגום עצמו "ורבי" – "גדלן", גם להעתיק ולהוסיף התיבות "בין ברכיו", ומה גם שלכאורה בהוספה זו נראה כסותר ל"תרגומו", דהלא בפירוש "על ברכי יוסף" לא נקט התרגום "ורבי יוסף על רכובי"⁴ (וכיו"ב), ומזה משמע⁵ דלהתרגום אין פירוש "על ברכי" כפשוטו במובן גשמי, אלא ביטוי הרומז על גידולם, ונמצא דבמה שהוסיף רש"י התיבות "בין ברכיו" נקט דלא "כתרגומו",

6 ואין לומר שכוונת רש"י בזה לומר ש"גדלן" אינו הפירוש ד"בין ברכיו", כ"א דתיבת "יולדו" שלפנ"ז (כפי' הראב"ע הנ"ל הערה 2. ומ"ש רש"י "כתרגומו" הוא רק בנוגע לכללות הפירוש. ודוחק) – כי: א) א"כ הו"ל לרש"י לכתוב בקיצור: יולדו – גודלו (ועוד שהו"ל להעתיק בהד"ה גם תיבת "יולדו"). ב) דוחק לומר שהפירוש ב"יולדו על ברכי יוסף" – "גדלן כו" – הוא באופן שונה מ"על ברכי" שבפ' ויצא, כנ"ל הערה 2.

7 לכאורה ה' מקום ליישב דזאת גופא בא רש"י להדגיש, דאף לדעת "תרגומו" פירוש "על ברכי יוסף" הוא כפשוטו, ובהתאם לפירוש ד"ורבי", כי כאשר מגדלין ילד הרי מחזיקים אותו לרוב "על ברכיו" (כנראה במחוש). ובזה גם ה' מתיישב מה שרש"י שינה מלשון הכתוב "על ברכי יוסף" ונקט "בין ברכיו" – כי גידול ילד כולל לא רק הגיל שבו אוחזין אותו "על ברכיו", אלא אף לאח"ז ולזמן רב יותר, בהיותו "בין ברכיו". וכדלהלן בפנים בסוף הסעיף.

אבל אין בכל הנ"ל ליישב הקושיא שבפנים דאם הוצרך רש"י להדגיש ענין זה שגם לתרגומו יש לפרש "על ברכיו" בגשמיות, וכן הא ד"על" הכא היינו "בין" – הרי כל זאת ה' לרש"י לפרש לעיל, בפ' ויצא, ולא רק כאן בפ' ויחי.

8 וראה מדרש תהלים (באבער) מזמור לה בסופו. יל"ש תהלים שם.

* כ"ה בדפוס א' וב' דרש"י ודפוס רש"י שלפנינו, ובאחדים מכת"י רש"י שתח"י – "על ברכיו".

על ברכי", ליכא לפרש בדברי התרגום שתרגם "ואנא ארבי" דהיינו ד"ותלד" מתפרש "ואנא ארבי", דהא התיבה "ותלד" (היינו היא תוליד) אי אפשר שתתייחס לרחל וברור שמתייחסת לבלהה. ועל כרחין צריך לומר דענין "ואנא ארבי" הוא המשמעות שבתוכחות "על ברכי" בפני עצמן; היינו ד"ותלד" היא אכן לידה כפשוטה (וכמו שאכן פירש התרגום שם "ותלד – ות-ליד" – שבלהה תוליד ילד שהי' "על ברכי" דרחל "אנא ארבי"). וכיון שבפרשתנו נאמר בלשון דומה – "יולדו" על ברכי, אין מקום לומר דהכא יהי' ענין "ורבי (יוסף) הפירוש דתיבת "יולדו" (ולא דהתיבות "על ברכי (יוסף) עצמן). ולהכי פירש רש"י דהכא (כמו בפ' ויצא) הפירוש ד"יולדו" הוא כפשוטו, ו"על ברכי יוסף" הוא "כתרגומו".

3) וכן פ' תולדות כו, כב. ועוד. ולהעיר מלך לך יז, א. ואכ"מ.

4) ראה תיב"ע פרשתנו מח, יב. ת"א (ותיב"ע) תבוא כה, לה.

5) ובפרט שת"א ענינו תרגום המלות, משא"כ תיב"ע ות"י שרגילים לפרש תוכן הכתוב (וגם מביאים ממדרשי חז"ל).

בענין גידולם ע"י יוסף – שמות ב, י. רות ד, יז. וראה רש"י לעיל (וישב לו, י"ז ד"ה הבוא) "שגדלתו כאמור". ועוד.

יוסף". ומזה שאמר הכתוב "גם בני מכיר גו", מוכח דבזה נמצא חידוש גדול יותר מ"זירא יוסף לאפרים בני שלשים", ולכאורה אינו מובן שהרי מה שיוסף הספיק לראות "בני שלשים" לאפרים מורה על משך זמן ארוך יותר מזה שבני מכיר בן מנשה נולדו בחייו, שהרי בני מכיר אינם אלא "בנים שניים" ולא "שלשים" (רשב"ם כאן¹⁰), וגם אינם אלא ממנשה שהי' גדול בשנים מאפרים¹¹. ולהכי יש לפרש כאונקלוס, דעל פיו מתיישב הדבר כי "בני שלשים" דאפרים רק ראה יוסף (היינו בהיותם קטנים ביותר); משא"כ בבני מכיר בן מנשה הי' החידוש שגידלם יוסף¹² (והיינו עד גיל מבוגר יותר). וזהו שהדגיש רש"י "בין ברכיו", היינו דאין זה רק גידול בגיל שהילד עודנו "על ברכיו", אלא אף בזמן מאוחר יותר כאשר נעשה כבר "בין ברכיו", בגיל מבוגר יותר מ"בני שלשים" לאפרים¹³.

10 וראה גם תוס' (הדר זקנים), פענח רזא, ריב"א עה"ת, רלב"ג, בחיי ועוד כאן.

בחוקוני כאן: גם לרבות על אפרים. יוסף לא ראה לאפרים רק בני בנים ולמנשה ראה הוא בנים לבני בניו, ע"ש – אבל לכאורה אינו כפירוש הפשוט ב"לאפרים בני שלשים", וכמו שנקטו בפשיטות כל מפרשים הנ"ל.

11 ב(רוב) מפרשים שבהערה הקודמת (ובבאר מים חיים (לאחי המהר"ל) על פרש"י כאן) תירצו שקמ"ל שנתקיימה הברכה (פרשתנו מח, יט) "ואולם אחיו הקטן יגדל ממנו" (וראה גם מדרש לקח טוב ושכל טוב כאן) – אבל לפרש"י שם, אין הכוונה בברכה זו לריבוי דורות בנים.

12 בבחי' כאן כתב ד"מלת גם יורה כי הבנים כולם בני אפרים ובני מנשה כולם נתגדלו ביתו של יוסף כו" – אבל בפשטות "יולדו על ברכיו יוסף" קאי רק על בני מכיר בן מנשה. וראה בבחי' כאן בסיום דבריו (הטעם למה הזכיר "בני מכיר"). אבי עזר לראב"ע כאן.

13 וראה לעיל הערה 7.

ולהעיר ממה שנאמר (פרשתנו מח, יב) "ויוצא גו מעם ברכיו" – ואפרים ומנשה היו אז יותר מבני י"ט (ראה מקץ מא, ג).

על פי הפשט, כי (גם) בדרך הפשט יש לפירוש זה מקום, דהא עפ"ז התיבות "על ברכיו יוסף" מתפרשות כפשוטן ממש, שהחזיקם על ברכיו, וכן התיבה "יולדו" מתיישבת יותר לפי פירוש זה. דלפי האונקלוס מצינו להקשות מאי שיאטי' הכא להזכיר אודות ענין הלידה ("אתילידו"), הלא אין המדובר בכתוב אלא על מה שיוסף גידלם [ע"ד כבאפרים דלא נאמר שם שיוסף ראה איך נולדו "לאפרים בני שלשים", אלא נאמר רק שראה אותם]. משא"כ לתרגום יונתן ד"על ברכיו יוסף" מיירי בזמן הברית, הרי מתאימה (יותר) התיבה "יולדו", שהרי הברית היא בסמיכות ממש לזמן הלידה⁹. ועוד ועיקר, דיותר מסתבר לפי הפשט לפרש דכוונת הכתוב שיוסף הי' הסנדק לבני מכיר, מאשר לפרש שעל אף היותו משנה למלך העסוק בהנהגת המדינה, עד שבלעדו "לא ירים איש את ידו ואת רגלו" (מקץ מא, מד) – התעסק בעצמו בגידול ניניו.

ומצד כל זה הי' מקום לסבור דאע"פ שבפ' ויצא פירש רש"י "על ברכיו – כתרגומו ואנא ארבי", הרי פאן צריך לפרש "יולדו על ברכיו יוסף" כתרגום יונתן. ולאפוקי מזה לא הי' די לרש"י לומר רק "כתרגומו" אלא הוצרך להוסיף ולבאר תוכן הפירוש ד"תרגומו" – "גדלן כו", להדגיש שההכרח לפרש כאן "כתרגומו" הוא (לא) (רק) מצד התרגום והפירוש דתיבות "על ברכיו יוסף", אלא מתוכן הכתוב גופא.

דהנה, בכתוב נאמר "וירא יוסף לאפרים בני שלשים, גם בני מכיר בן מנשה יולדו על ברכיו

9 להעיר מהרמב"ם במו"נ ח"ג ספמ"ט שהטעם דמילה בשמיני מפני שעד עבור ז' ימים הוא כאילו עדיין בבטן.

קו"א סק"א), דגם בבן בנו צ"ע במי שאין לו פנאי אם נפטר מחמת עסק פרנסתו (ולא דמי לאביו כו'). עיין שם.

ומהא דלמד יוסף עם בני מכיר שהיו בני בני בנו¹⁸ (ובפרט שאם אינו מחוייב אין לו ליקח המצוה ממכיר אביהם שמחוייב בדבר¹⁹) חזינו דלדרך רש"י בפירושו על המקראות (דאזיל כדרך הפשט, ולא דוקא בדרך המתאימה להלכה) נמצא שגם אביו-זקנו של התלמיד מחוייב ממש ללמוד עם נינו, כמו חיוב לימוד עם בן בנו, ולכן למד עמהם יוסף בעצמו תורה.

ד

יוסיף מילי דהלכתא שלמדנו מפירוש התרגום יונתן – בדין סנדק אחד לשני בנים ובדין טומאת רוח רעה אחר השנה בתינוק

ויש להעיר עוד דבר נחמד דאשכחן להלכתא מפלוגתא זו בפירוש "ויתילדו על ברכי יוסף".

דהנה, איתא ברמ"א (יר"ד סי' רסה סי"א): יפה כח הסנדק מכח המוהל להקדימו לקריאת התורה, דכל סנדק הוי כמקטיר קטורת, ולכן נוהגין שלא ליתן שני ילדין ובעל ברית אחד, כדאמרינן גבי קטורת חדשים לקטורת. ע"כ. היינו דאין לכבד אדם אחד להיות סנדק לב'

ובכל אופן צ"ע מדברי הירושלמי בברכות (רפ"ה. רמב"ם הל' תפלה פ"ו ה"ח) ד"העוסק בצרכי צבור כעוסק בדברי תורה" (ולא יותר מזה). וכן צ"ע משו"ע אדמו"ר הזקן (או"ח סו"ס צג) שלא פירש שאפילו בתורתו אומנתו עוסק בצרכי צבור עדיף. ועיין במראי מקומות על הגליון שם.

18 להעיר מרש"י פרשתנו (מח, א) דאפרים הי' רגיל לפני יעקב בתלמוד.

19 וראה לקו"ש ח"ט שם. אבל ראה הערה 15.

ג

עפ"ז יחדש דמצינו מקור לדעת הש"ך ומעתה, לפי דברי האונקלוס ורש"י (משא"כ לדעת התרגום יהונתן) שיוסף גידל את בני מכיר בן מנשה שהיו ניניו, יש מקור לדעת הש"ך הנ"ל. דהא בפשטות הגידול שע"י יוסף משמעו גם (ובעיקר¹⁴) שלמד עמהם תורה¹⁵.

ואין לומר דהיינו משום שהי' חכם המחוייב בלימוד עם אחרים, ואז הוי שפיר גם להחולקים על הש"ך, כי בפשטות משמע שיוסף לא הי' מחוייב ללמוד עם תלמידים בכלל, כי יהודה הנהיג ישיבה שם, "ואת יהודה שלח גו' להורות לפניו גושנה" (ויגש מו, כח ובפרש"י שם מתנחומא וב"ר על הפסוק), ומסתברא דיהודה (שהנהיג כל השנים ישיבה) הי' "גדול בחכמה ממנו"¹⁶.

ועוד זאת, דכיון שיוסף הי' משנה למלך והי' עסוק בכל ענייני המדינה דארץ מצרים, כולל גם יעקב וביתו – ובלשון ההלכה: "עוסק בצרכי צבור באמונה" – ה"ה פטור מללמוד עם תלמידים¹⁷. וראה הל' ת"ת לאדמו"ר הזקן (שם

14 ראה לקו"ש ח"ט ע' 39 הערה 31.

15 מה שלא נעשה כל זה ע"י אביהם וכו' – מובן בפשטות שאינה דומה יכולת יוסף השליט על הארץ ליכולתם וכן בנוגע לתורה (ובפרט ע"פ פרש"י (וישב לז, ג) גבי יוסף, דיעקב "כל מה שלמד משם ועבר מסר לו").

16 אבל ראה בהערה הקודמת.

17 ולהעיר דעוסק בצרכי צבור דוחה לימוד התורה בכללותו כו', דהא מי שתורתו אומנתו מפסיק לק"ש (או"ח סק"ו) משא"כ עוסק בצרכי צבור אינו מפסיק (או"ח ס"ע). ויעוי' בשמות רבה פ"ו, ב (וש"ג): "חכם המתעסק בצרכי צבור משכח תלמודו, אמר ר' יהושע בן לוי ס' הלכות למדני ר"י בן פדי' בחרישת הקבר וכולן נשתכחו ממני בשביל שהייתי עוסק בצרכי צבור". ועיין גם בסנהדרין (יז, א) "הטל עליהן צרכי צבור והן כלין מאליהן".

כשהם ישנים ונשמעתם הקדושה מסתלקת מגופם כו" – להכי "הנזהר מנגיעת קטן מיום המילה ואילך קדוש יאמר לו" כי תחילת כניסת נפש הקדושה בגוף היא בשעת המילה.

ובמקורות שנשמנו על הגליון בשו"ע אדמו"ר הזקן – לא צויין המקור לדבריו גבי יום המילה. וכבר נתבאר בדוכתא אחרינא (לקו"ש ח"ג ע' 763) די"ל שהמקור הוא בספר סדר היום בפירוש דברי המשנה "בן חמש למקרא", ולפניו בספר מנורת המאור לר' ישראל אלנקאוה (פרק גידול בנים ס"ע קלא) וראשית חכמה²⁰, דפסקו כמאן דאמר בסנהדרין (ק, ב) ד"קטן מאימתי בא לעולם הבא כו' משעה שנימול"²¹.

וע"פ הנ"ל יש לומר דמקור הדבר קדום הוא ביותר, והוא מדברי תרגום יונתן הנ"ל גבי "יולדו על ברכי יוסף", "כד אתילידו גזירינון יוסף", דנמצא שהברית ("גזירינון") הוא הזמן ד"אתילידו" (וכנ"ל ס"ב הסברא לפרש כדעת התרגום יונתן). ולכאורה, אף שזמן הברית הוא אכן בסמיכות להלידה, אבל עדיין אי אפשר לקרותו "כד אתילידו". אבל לדברי אדמו"ר הזקן הנ"ל מחוור הדבר, כי אז היא כניסת נפש הקדושה בגוף, שהיא בדוגמת לידה.

אחים, כקטורת שמעולם לא שנה אדם בה (יומא כו, א. רמב"ם הל' תמידין ומוספין פ"ד ה"ז).

ובהגהות יד שאול לשו"ע (שם) הקשה דלכאורה יש בדבר משום סתירה להא דפירש בתרגום יונתן דיוסף הי' סנדק להם, והלא המדובר על "בני מכיר" – לשון רבים. עיי"ש מה שתירץ ביד שלמה עפמ"ש בנודע ביהודה (מהדו"ק יו"ד ספ"ו).

ויש לומר דמכאן יש סמך לדברי החתם סופר (שו"ת הא"ח סי' קנח-ט) דלענין מרא דאתרא לא אמרינן הך דינא דהרמ"א, אלא שפיר יכול להיות סנדק אצל כמה בנים של אדם אחד, ובדוגמת הקטרת הקטורת דקיי"ל דדינא ד"חדשים לקטורת" (כלשון הרמ"א הנ"ל, והוא לשון המשנה יומא שם) הוא רק בנוגע לשאר כהנים אבל לא לענין כהן גדול דשפיר מצי להקטיר קטורת בכל פעם שירצה (יומא יד, א. רמב"ם הל' כלי המקדש פ"ה הי"ב). והוא הדין יוסף, כיון שהי' "השליט על הארץ" (מקץ מב, ו) – (בדוגמת) מרא דאתרא.

ואגב מילתא נימא בה עוד ענינא חדא להלכתא מדברי התרגום יונתן.

דהנה, בשו"ע אדמו"ר הזקן (או"ח מהדו"ת ס"ס ד) הכריע גבי טומאת נגיעת ידיים קודם נטילתם בבוקר, דכיון ששייכת לקדושת ישראל (ו'לנגיעת הנכרים אין לחוש כי רוח טומאה זו אינה מתאוה לשרות אלא בכלי של קדש במקום קדושה שנסתלקה מהם שהם גופות ישראל

20 שהעתיק הדברים בסופו – בדפוס אמשטרדם רמו, סע"ב.

[מנורת המאור לר"א נדפס בשנת תרפ"ט-צ"ב].

21 וכן משמע בשו"ע יו"ד סרס"ג ס"ה. וראה לקו"ש שם ע' 801 הערה 10 דהדברים במקומם גם להרמ"א ואדה"ז שפסקו (סי' קכד) כאידך מ"ד בסנהדרין שם שמשחתחיל לענות אמון.

פרנסה גשמית תלוי' בפרנסה רוחנית

כדי שיקצבו לו פרנסה למעלה זהו על ידי תורה ומצוות

מה שכתב בהסיבה להעדר ההתעסקות כדבעי מפני טרדות בפרנסה, הרי מבואר בתורת הדא"ח ומובן גם בשכל, אשר בעניינים של פרנסה צריך להיות שני חלקים: א) שתהי' הפרנסה מוכנה למעלה. ב) שתומשך למטה מעשרה טפחים בבני חיי ומזוני. וכמבואר בארוכה בכמה מקומות ומהם בקונטרס ומעין מבית ה' יצא.

ואיש האומר שאין לו זמן להתעסק בחלק הראשון כיון שטרוד הוא בהמשכה למטה כו' – אין לזה כל מקום בשכל. וכדי שיקצבו לו הפרנסה למעלה, הרי זה דוקא ע"י התעסקות בעניינים של תורה ומצוות.

ולית דין צריך ביאור.

(אגרות קודש ח"י עמ' קלב)

למותר לעוררו אשר באיש הישראלי פרנסה הגשמית קשורה בפרנסה הרוחנית, כי הרי נקראים גוי אחד בארץ, וכפירוש רבנו הזקן אפילו בארץ הגשמית ובעניינים הגשמיים, שמזה מובן שכל שיוסיף מצדו בענייני פרנסה רוחנית (שזהו תלוי בו שהכל בידי שמים חוץ מיראת שמים ובחירה חפשית ניתנה לאיש הישראלי), יתרבה בפרנסה הגשמית (התלוי' בנותן התורה ומצוה שהוא דוקא הזן ומפרנס לכל), וכל המוסיף ומוסיף מוסיפין לו.

(אגרות קודש ח"ד עמ' תנד)